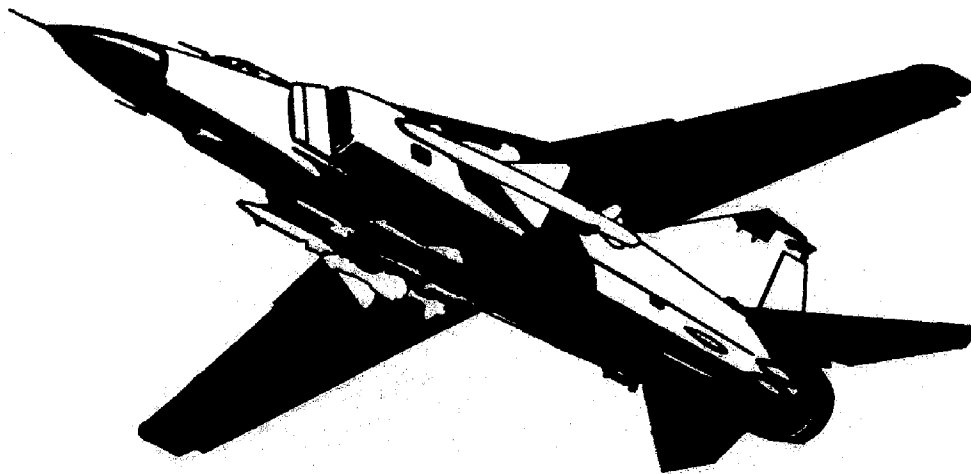

KONINKLIJKE LUCHTMACHT

INLICHTINGEN

SAMENVATTING

(ISAM) 7184

Uitgegeven door de Luchtmachtstaf

Afd. Inlichtingen en Veiligheid

Ex. Nr. 715

MINISTERIE VAN DEFENSIE
LUCHTMACHTSTAF

2516 BA 's-Gravenhage, 08-08-84
Binckhorstlaan 135
Tel. 070 - 493591

Afd.: Inlichtingen en
Veiligheid.

Nr. : AIV / 0964 / U-84

Aan:

Zie verzendlijst.

INLICHTINGENSAMENVATTING

ISAM 7/84

Deze ISAM is een nationaal inlichtingendokument. Behoudens voorafgaande toestemming van het Hoofd van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van de Luchtmachtstaf mag de inhoud niet:

- A. ter inzage worden gegeven aan buitenlanders;
- B. ten overstaan van buitenlanders in discussie worden gebracht;
- C. worden gekopieerd.

VERZENDLIJST, behorende bij Inlichtingensamenvatting nr. AIV/0964/ U-84,
d.d. 8 augustus 1984.

<u>Aan:</u>	<u>Ex.nr.:</u>
Chef Staf (Luchtmacht) van de Inspecteur Generaal der Krijgsmacht	1 *)
Chef Defensiestaf t.a.v. Hoofd Afd. Inl. en Veiligheid	2
C- CTL	3
C- Vlb Soesterberg	4
C- Vlb Leeuwarden	5
C- 322 Squadron)	6
C- 323 Squadron) d.t.v. C- Vlb Leeuwarden	7
C- GPLV/Vlb Deelen	8
C- 298 Squadron)	9
C- 299 Squadron) d.t.v. C- GPLV/Vlb Deelen	10
C- 300 Squadron)	11
C- Vlb Volkel	12
C- 311 Squadron)	13
C- 312 Squadron) d.t.v. C- Vlb Volkel	14
C- 306 Squadron)	15
C- Vlb Twenthe	16
C- 313 Squadron)	17
C- 315 Squadron) d.t.v. C- Vlb Twenthe	18
C- Vlb Gilze-Rijen/Eindhoven	19+20
C- 316 Squadron)	21
C- 314 Squadron) d.t.v. C- Vlb Gilze-Rijen/Eindhoven	22
C- 12 GGW	23+24
C- 3 GGW	25+26
C- 5 GGW	27+28
C- CRC/MiLATCC	29+30
C- LVMG	31
C- 1 LK t.a.v. C- ASOC	32+33
C- CLO	34
C- DELM	35
C- DSM/Vlb Woensdrecht	36
C- LUOS t.a.v. C- nr. 3 Squadron	37
C- LIMOS	38
C- LETS)	39
C- KKSL)	39
C- OCGLS	76
C- DATIM	40
C- KLS tvs C- Vlb Ypenburg	41
Directeur Luchtmacht Stafschool	42

Lumat

	<u>Ex.nr.:</u>
Lumat [redacted] (tvs ter circulatie Defat en Lamat)	43 *)
Defat [redacted]	44 *)
Defat [redacted]	45 *)
Defat [redacted] (tvs ter circulatie Lamat en Adj Lamat)	46 *)
Lumat [redacted] (tvs ter circulatie Defat en Marat)	47 *)
Defat [redacted]	48 *)
LaLumat [redacted] (tvs ter circulatie Defat)	49 *)
Defat [redacted]	50 *)
Defat [redacted]	51 *)

I.a.a.:

Voorzitter van het Comité Verenigde Inlichtingen- diensten Nederland	52
Hoofd MARID	53
Hoofd LAMID	54+55
Hoofd IDB	56
Hoofd BVD t.a.v. Hr. [redacted]	57
DPKLu	58
DMKLu	59
DEBKLu - SCFin/PSCFin - SCAut - SCOrg	60
HPMV [redacted]	61
NAK AFCENT t.a.v. Maj [redacted]	62
NAK ZATAF t.a.v. Lt-Kol [redacted]	63+64
Neth. Support Unit AAFCE t.a.v. Lt-Kol [redacted]	65
C- 1 LVG	66
NTC KLu Liaison Officier	67
C- Verbindings Afd. Arnhem t.a.v. Hoofd TOC/EOV	68
NMR SHAPE	69

Intern aan:

BDL - PCLS - SCO - SCPL	70
H- AOD)	
H- ALBV)	71 *)
H- AV)	
H- AOB	72
H- APL	73
H- Sectie Contra-Inlichtingen	74
AIV/INL Bibliotheek	75
Circulatie ex. AIV	77

 *) Ter info, daarna retour aan het Hoofd van de Afdeling
 Inlichtingen en Veiligheid van de Luchtmachtstaf.

[REDACTED]

INHOUDSOPGAVE

	<u>Blz.:</u>
<u>HOOFDSTUK I - CURRENT INTELLIGENCE</u>	I.1
<u>VLIEG- EN OEFENACTIVITEITEN IN DE "FORWARD AREA"</u>	I.1
- Algemeen	I.1
- Oefeningen	I.1
- Gesimuleerde aanvallen op NAVO LVD-eenheden	I.2
- Vliegongevallen	I.2
- "Mobility-exercises"	I.3
<u>SLAGORDE MUTATIES/VLIEGTUIGEN</u>	I-3
- FROGFOOT leverantie aan de CSSR	I.3
<u>OFFENSIEVE LSK/OPERATIONELE INZET</u>	I.4
- "Turnaround"-tijden FITTER-D jabows regiment GROSSENHAIN	I.4
<u>LUCHTVERDEDIGING/TAKTIEK/NIEUWE WAPENSYSTEMEN</u>	I.4
- Gebruik van radarreflectors in het WP	I.4
- Operationele invoering PRP-2 RAMONA radar interceptie stations in de DDR	I.4
- Sowjet laserontwikkelingen	I.6
<u>INFRASTRUCTUUR</u>	
- "Double-type" vliegtuigshelters	I.6
- Shelterbouw op STARGARD (LL LEGNICA)	I.7
<u>GRONDSTRIJDKRACHTEN</u>	I.8
- SS-21 bij de strijdkrachten van de DDR	I.8
<u>STRATEGISCHE RAKETSTRIJDKRACHTEN</u>	
- SS-20 ontwikkelingen	I.8
<u>OVERIGE GEBIEDEN</u>	
- Verplaatsing FLOGGERS vanuit de SU naar Afghanistan	I.9
- Syrië/SS-21	I.10

	<u>Blz.:</u>
<u>BIJLAGEN, behorende bij Hoofdstuk I</u>	2 (9 blzn.)
<u>HOOFDSTUK II - SOWJET VERKENNINGSCAPACITEITEN</u>	II.1-II.10
<u>HOOFDSTUK III - OOST-WEST-ONTMOETING VAN GENERAALS VOOR DE VREDE</u>	III.1-III.8
<u>HOOFDSTUK IV - ONTWIKKELINGEN BINNEN "DE BEWEGING"</u> <u>BIJLAGEN, behorende bij Hoofdstuk IV</u>	IV.1-IV.3 (2 blzn.)
<u>HOOFDSTUK V - ROEMENIE: DE "EEUWIGE DISSIDENT" IN HET OOSTBLOK</u>	V.1-V.8

HOOFDSTUK IV - ONWIKKELINGEN BINNEN "DE BEWEGING"VOORWOORD

1. Zoals in voorgaande ISAM-publicaties reeds vermeld wordt de Klu sinds het begin van dit jaar geconfronteerd met activisten uit de radicale basisgroepen ook wel genoemd "De Beweging". In dit hoofdstuk dat is ontleend aan een publicatie van de BVD, wordt nader ingegaan op "De Beweging" en de rol daarvan in de Nederlandse samenleving. In de bijlage wordt nog eens ingegaan op de gebeurtenissen bij Woensdrecht.

INLEIDING

2. De richting, waarin zich momenteel het buitenparlementaire verzet tegen onderdelen van het Kabinetsbeleid, zoals tegen het kernenergiebeleid en het defensiebeleid beweegt, is niet duidelijk te bepalen. Rekening wordt gehouden met het ontstaan van meer kleine groepjes, die - goed geheim gehouden - harde acties zullen uitvoeren. In dit verzet spelen tot "de Beweging" behorende basisgroepen een belangrijke rol.

3. De afgelopen maanden heeft zich binnen "de Beweging" een aantal ontwikkelingen voorgedaan, waarvan de belangrijkste hier volgen:

- a. Het model van het "panklare" actieplan, waarop belangstellenden in verrassend grote getale bleken in te tekenen, heeft aan populariteit ingeboet;
- b. De aanhang in de regio is in verzet gekomen tegen het "arrogante Amsterdam".

HET "PANKLARE" ACTIEPLAN

4. Tot voor kort genoot het kant en klare actieplan - meestal door de Amsterdamse basisgroep geconcipieerd, verkend, georganiseerd en gepropageerd - een niet onaanzienlijke populariteit. Voorbeelden daarvan zijn er genoeg:

- a. Mislukte pogingen tot blokkade van uraniumtransporten in juni en november 1983;
- b. Eveneens mislukte pogingen tot bezetting van objecten op de vliegbasis Woensdrecht in februari en april 1984;
- c. De bezetting van een object op de vliegbasis Volkel in april 1984;
- d. De actiedriedaagse bij de vliegbasis Woensdrecht op 1, 2 en 3 juni j.l. (zie bijlage).

5. Deze

5. Deze acties waren alle gekenmerkt door een ruime deelname van enthousiaste actievoerders. In de laatste acties was al een grotere invloed van basisgroepen buiten Amsterdam merkbaar. Een meer versnipperde aanpak bleek ook tijdens acties op de "Dag van de Onvrede" op 1 mei in Amsterdam en een aantal andere plaatsen en op 15 mei in Nijmegen. Ook de evaluatie van de actie-driedaagse was in de diverse regio's verschillend: de Amsterdamse basisgroep (regio West) vond het een sof, terwijl basisgroepen in de regio's Noord en Zuid resp. niet ontevreden en gematigd enthousiast waren.

6. De acties rond de zogeheten "Pleuris-dag" op 14 juni vertoonden eveneens een regionale aanpak. De basisgroep Amsterdam nam een voorschot op de "Pleuris-dag" door al op 4 juni het JOVD-kantoor in de hoofdstad te bezetten. Daar werden aanzienlijke vernielingen aangericht en werden een computer-ledenlijst en een som geld verduisterd.

7. De acties op "Pleuris-dag" werden opgetuigd om de ontstemming te demonstreren over het regeringsbesluit in de kruisrakettenkwesitie en tevens uit afkeer van de parlementaire instemming met dat besluit. De acties mislukten grotendeels. In Amsterdam kwam men niet veel verder dan het bekladden van enkele metrotreinstellen. Voor een voorgenomen blokkade van drie rijkswegen naar Den Haag waren onvoldoende deelnemers en ook een noodremactie - bedoeld ter ontwrichting van het treinverkeer - kwam niet van de grond. Op een klein aantal acties in Soesterberg, Utrecht, Wageningen, Den Haag en Arnhem na, was eigenlijk alleen in Nijmegen de "pleuris" uitbroken.

8. In kleine groepen opererend wisten 150 tot 200 actievoerders de lokale overheid een zeer drukke dag te bezorgen. Daarbij kwam het tot wegblokkades met brandende autobanden, ingegooide ruiten, valse bommeldingen, een nepbom bij een politiebureau en een echte brandbom bij een kantoor van de BB.

HET VERZET TEGEN DE AMSTERDAMSE "ARROGANTIE"

9. In het "Landelijk overleg over de Uraniumtransporten" was er na de blokkade-actie bij Apeldoorn op 29 november 1983 al sprake van enig ongenoegen bij regionale basisgroepen over het feit dat zij door de Amsterdamse basisgroep nauwelijks werden betrokken bij de voorbereiding van acties. Vertegenwoordigers van de Amsterdamse groep stelden daartegenover dat gebleken was dat er van groot-schalig voorbereide acties niets terecht komt en dat ze zeker niet geheim gehouden kunnen worden.

10. De ontevredenheid over het ontbreken van basis-democratie brak pas goed door na 7 april j.l. Op die datum was een bezettingsactie gepland van een vijftal objecten op de vliegbasis Woensdrecht. Daarnaast was in kleine kring een alternatief plan gemaakt. Tijdens het verzamelen voor

de Woensdrechtactie

[REDACTED]

de Woensdrechtactie kwamen de actievoerders, die inmiddels via de TV hadden kunnen vernemen dat hun plan uitgelekt was, voor het fait accompli van een alternatieve actie te staan en moesten zij wel deelnemen aan de actie op de vliegbasis Volkel. Het ontbreken van enige vorm van overleg zette bij veel actievoerders kwaad bloed.

11. Overigens is er ook binnen de Amsterdamse "Beweging" onenigheid ontstaan over deze actie. Daar waren het de anti-militaristen die de actie veroordeelden, niet vanwege het gebrek aan basisdemocratie maar omdat het enig resultaat van de zo goed geheim gehouden actie was dat een groot aantal gezichten aan de autoriteiten was ingeleverd. Sinds die tijd blijken de regionale basisgroepen zich steeds vaker te verzetten tegen in Amsterdam vervaardigde actieplannen.

WAARHEEN BEWEEGT ZICH DE "BEWEGING"

12. Dwars door de oorspronkelijke stromingen van de "Beweging", de AKB, AMB en KB *) heen, valt op het ogenblik een aantal verschillen in opvattingen te onderscheiden met betrekking tot het toepassen van geweld en de te kiezen actiemodellen. Een deel is voorstander gebleven van de principieel geweldloze actie. Dit deel heeft aansluiting gevonden met radicale groepen uit de vredesbeweging. Een ander deel is van opvatting geweldloos te moeten blijven tegenover representanten van het overheidsapparaat althans zolang deze zich ook geweldloos opstellen. Door sommigen worden ordehandhavende maatregelen, zoals het wegslepen van blokkerende actievoerders, reeds als gewelddadig optreden aangemerkt. Geweld tegen materiaal, zoals knippen in af-rasteringen, het zich door braak toegang verschaffen tot afgesloten objecten enz., is voor deze groep volkomen aanvaardbaar.

13. Nog verdergaand zijn de intenties van groepen van het type "Onkruit" om zich door braak toegang te verschaffen tot objecten waarin gerubriceerd materiaal wordt vermoed, teneinde door publicatie van gegevens de bevolking ervan te overtuigen dat de overheid zich met perfide activiteiten bezighoudt. Daarnaast is in het verleden een aantal malen gebleken dat zeer kleine groepjes bereid zijn tot het toepassen van sabotage.

14. Het blijft vrijwel onmogelijk te bepalen welke opvatting op een bepaald moment zal gaan overheersen. Complicerende factoren hierbij zijn de niet te voorspellen actiemoeheid - die vaak op onverwachte momenten optreedt - en het verschijnsel dat getroffen tegenmaatregelen op de één een ontmoedigende uitwerking schijnen te hebben, maar bij een ander de onlustgevoelens doen toenemen, evenals de neiging verder te gaan in de richting van meer gewelddadig optreden.

*) AKB = Anti Kernenergie Beweging
AMB = Anti Militaristische Beweging
KB = Kraakbeweging

RECENTE ONTWIKKELINGEN BIJ WOENSDRECHT

1. Op 1, 2 en 3 juni j.l. werd bij de vliegbasis Woensdrecht de grootste actie tot nu toe gehouden, een zogeheten actiedriedaagse tegen kernbewapening en militarisme. Doel van deze driedaagse was de druk op regering en parlement vlak voor het plaatsingsbesluit te verhogen.
2. Aan de acties lag een plan ten grondslag, dat ondanks kritiek van diverse actiegroepen op het zogenaamde Landelijk Overleg Basisgroepen tegen Kerngeweld en Militarisme toch werd aangenomen. Het plan behelsde een menselijke blokkadeactie van de basis en ter afsluiting van de driedaagse acties een demonstratie in Bergen op Zoom, waarin ook meer gematigde vredesactivisten konden participeren. Teneinde een confrontatie met de overheid en het gevaar van criminalisering van de verdere actie te vermijden hadden men de bezettingsacties, die oorspronkelijk in het actieplan waren opgenomen, geschrapt. Daags voor de actie op donderdag 31 mei, tijdens een muzikaal protest voor de vrede rond de vliegbasis, verzamelden zich enkele honderden actievoerders en startten met de bouw van een tweetal tentenkampen bij de basis die als logistiek steunpunt moesten dienen. De feitelijke blokkade van de basis, waaraan tussen de 2500 en 3000 personen deelnamen, had een relatief vreedzaam karakter. Het doorbreken van de blokkade door politie, om aan- en afvoer van personeel en materieel door defensie mogelijk te maken, en de bekendmaking van het kabinetsbesluit inzake de kruisraketten maakte de stemming onder de actievoerders grimmiger. Desondanks bleven ernstige onregeligheden uit, al moest de ME enkele malen ingrijpen ter voorkoming van erger.
3. Aansluitend aan de actiedriedaagse wilden actievoerders een begin maken met de oprichting van een Internationaal Vredesactiedorp (IVAD). Het idee is vorig jaar ontstaan tijdens een bezoek aan een internationaal kamp in de Franse streek Larzac, waar boeren en actievoerders zich al jaren verzetten tegen uitbreiding van een militair kamp. Het IVAD zou als uitvalsbasis moeten gaan dienen voor acties tegen de kruisraketten en zou door bewoners gebruikt worden als experiment om te zoeken naar nieuwe manieren van leven, wonen en werken. Omdat het dorp voor langere tijd onderdak zou moeten kunnen bieden aan een paar honderd personen zijn er plannen gemaakt voor de opzet van verschillende alternatieve bedrijfjes.
4. De organisatoren wilden komen tot een uitwisselingsprogramma met actievoerders uit andere NAVO-landen, waar ook reeds soortgelijke dorpen bestaan, om ervaringen uit te wisselen en gezamenlijk strategieën tegen de kernwapens te ontwikkelen. Als locatie voor het IVAD was de keuze gevallen op een leegstaande steenfabriek in de directe omgeving van de basis, alwaar tijdens de actiedriedaagse een tentenkamp gevestigd was. Korte tijd nadat men
de steenfabriek

[REDACTED]

de steenfabriek had gekraakt, ging de politie evenwel tot ontruiming over. Ook volgende pogingen om het IVAD op te richten werden door de politie verijdeld.

5. Naast het IVAD zijn er ook plannen om te komen tot de oprichting van een zogenaamde Atoomvrijstaat in Woensdrecht. Het plan voor het stichten van zo'n Atoomvrijstaat is ontstaan tijdens de Dodewaard-blokkades in 1980 en 1981. Bij Dodewaard of een ander kernenergieproject in Nederland wilde men een stuk land kopen om daar te komen tot een eigen atoomvrije staat. Voor de financiering hiervan werden alternatieve paspoorten uitgegeven voor eventuele burgers van de nieuwe staat. De opbrengst bleek echter onvoldoende om de plannen te verwezenlijken. Na de aanwijzing van Woensdrecht - niet ver van de kerncentrales in Borssele en Doel - als locatie voor de mogelijk te plaatsen kruisraketten zagen de actievoerders nieuwe mogelijkheden om de idee van een atoomvrijstaat te realiseren. Als resultaat van het overleg met het VAK werd het enige "ministerie", dat van Subversieve Zaken, overgedragen aan de Amsterdamse Steungroep van het VAK. Met de Atoomvrijstaat willen de actievoerders een veilige uitvalbasis verkrijgen voor het uitvoeren van directe acties die de plaatsing van nieuwe kernwapens moeten verhinderen. Tevens menen ze, ingeval van onteigening in verband met een eventuele uitbreiding van de basis, sterk te staan om zich hiertegen te verzetten.

6. De verrassende ontruiming van het VAK op woensdag 27 juni heeft naar alle waarschijnlijkheid een streep gehaald door vele voorgenomen acties tegen de vliegbasis. Dat zal echter niet betekenen dat in Woensdrecht acties tegen plaatsing van kruisraketten tot het verleden zullen behoren.

NASCHRIFT: Bij de afsluiting van deze ISAM was bekend, dat een aantal actievoerders doende is een nieuw VAK bij Woensdrecht in te richten. Nadere gegevens hieromtrent ontbreken thans nog.

HOOFDSTUK V - ROEMENIE: DE "EEUWIGE DISSIDENT"
IN HET OOSTBLOK?

1. Op de Olympische Spelen die deze maand in LOS ANGELES begonnen zijn, ontbreken vrijwel alle Oostblokstaten en een aantal andere op Moskou georiënteerde landen. Alleen Roemenië heeft de door de Sowjet-Unie geïnspireerde boycot naast zich neergelegd en toch een sportploeg afgevaardigd. Eens te meer lijkt dit land daarmee zijn reputatie van het "buitenbeentje" in het Sowjet-imperium te bevestigen. In dit hoofdstuk zal nader worden ingegaan op de positie van Roemenië in het Warschau Pact en de interne situatie in het land, in de hoop dat dit enig licht zal werpen op het Roemeense politieke gedrag.

2. In zekere zin is Roemenië vergelijkbaar met Hongarije (zie ISAM 4/84). Ook de Roemenen zijn een niet geheel Slavisch volk dat een niet-Slavische taal spreekt, en ook de Roemenen hebben in de Tweede Wereldoorlog zij aan zij met Nazi-Duitsland tegen de Sowjet-Unie gestreden. Toch is er in dit laatste opzicht een belangrijk verschil aan te wijzen. Want toen het Rode Leger in augustus 1944 de Roemeense grenzen naderde, brak er in het land een anti-Duitse opstand uit die sympathie genoot onder de bevolking, die de minachtende houding van de Duitse bezettingstroepen moe was. Het Roemeense leger sloot zich aan bij de Sowjets en bond de strijd aan met Hitler's troepen. Tot in Hongarije en Tsjechoslowakije waren de Roemenen actief. Het enthousiasme waarmee de anti-Duitse opstand gesteund werd, en het feit dat de Roemenen zelf de pro-Duitse machtshebber (generaal Antonescu) afgezet hadden, overtuigden de Sowjets ervan dat het Roemeense volk tegen zijn wil in het nazi-kamp geleid was, een visie die waarschijnlijk niet geheel onjuist is. In ieder geval beschouwden de Sowjets de Roemenen minder als verslagen vijanden dan bijvoorbeeld de Hongaren.

3. Hoewel Roemenië natuurlijk het machtige buurland te vriend wilde houden, hoefde het zich geen illusies te koesteren over de aard ervan. De Roemeense provincie BESSARABIE, die in 1940 door de Sowjets geannexeerd was, werd niet teruggegeven. De Roemenen hadden ook geenszins het verlangen, om de Sowjet-staatsvorm te imiteren. Dit heeft te maken met het feit, dat de communisten met slechts ± 1000 partijleden een kleine minderheid van de bevolking vormden. De regering die na 1944 de macht uitoefende bestond uit socialisten, communisten en vertegenwoordigers van het landarbeidersfront. Koning Michael bleef staatshoofd en hoewel er op grote schaal landbouwhervormingen plaatsvonden, was het duidelijk dat Roemenië hoopte zoveel mogelijk onafhankelijk

te blijven van

te blijven van de Sowjet-Unie.

4. Hoezeer de meeste Roemenen een hekel aan dat land hadden bleek duidelijk uit de eerste na-oorlogse parlementsverkiezingen (19.11.1946) toen ondanks de hevige druk van de Sowjet-bezettingstroepen en fraude van de Roemeense communisten, deze laatsten een grote nederlaag leken te leiden. Maar inmiddels was de communistische subversie in volle gang. De Roemeense Communistische Partij had inmiddels meer dan 700.000 leden en beheerste met haar handlangers de regering. Daardoor was het mogelijk om de publicatie van de verkiezingsuitslag drie dagen tegen te houden om vervolgens cijfers te publiceren, die de communisten en hun bondgenoten een grote meerderheid gaven. Kort nadien werden alle kabinetsleden van de Nationale Boerenpartij en de meeste van de liberalen vervangen door communisten. Dit was slechts de eerste stap van de sowjetisering van Roemenië. De volgende was net als in oost-Europese landen, het verbieden van de Boerenpartij als staatsgevaarlijk. De leiders werden tot lange gevangenisstraffen veroordeeld. Toen ging men over tot het aanklagen van de liberalen als bondgenoten van de Boerenpartij, zodat ook zij uit het kabinet werden verwijderd. Toen tenslotte Koning Michael, die zich heftig, maar vergeefs, tegen deze gang van zaken had verzet, tot aftreden werd gedwongen, was de weg vrij om met de zegen van Moskou, de Roemeense Volksrepubliek uit te roepen (30.12.1947). Stap voor stap werd de Roemeense samenleving omgevormd tot een typische volksdemocratie, een proces dat in 1949 als voltooid kan worden beschouwd.

5. Door de autonome volksopstand, de strijd tegen de Nazi's en door de snelle vorming van een copie van de Sowjet-staat hebben de Roemenen op de heersers in Moskou waarschijnlijk een gunstige indruk gemaakt. Dit beeld werd versterkt door het feit dat de bevolking van Roemenië politiek vrijwel apatisch was; een gevolg van de eeuwenlange dominering door aristocraten. Van een diepgewortelde democratische traditie was geen sprake; daardoor had de gerichte communistische subversie des te meer kansen en zij die anti-communistisch stemden uit afkeer van de Sowjet-Unie, kregen steeds minder kansen om hun mening te uiten. Na 1950 is het niet overdreven om Roemenië te beschouwen als een getrouwe kopie van de stalinistische Sowjet-Unie.

6. Toch is achteraf gezien ook in deze tijd merkbaar, dat de Roemenen zich niet van harte met de Sowjets inlieten. De sympathie die de "bevrijders" in het begin misschien genoten hebben, sloeg al snel om in afkeer, omdat het Rode Leger zich als een bezettingsmacht gedroeg. Verzet tegen de territoriale expansiedrift van Rusland/de Sowjet-Unie loopt als een rode draad door de Roemeense geschiedenis en het is gerechtvaardigd om te stellen dat de Roemeense machtshebbers zich zozeer conformeerden dat zij Moskou geen aanleiding tot ingrijpen gaven; daarnaast was evenwel hun streven erop gericht de Roemeense onafhankelijkheid zoveel mogelijk te bewaren. Het succes van

deze politiek is

deze politiek is vooral te danken aan premier Gheorghiu-Dej, die het vertrouwen van Stalin wist te winnen, maar ook bij zijn landgenoten aanvaardbaar was; enerzijds omdat hij geïdentificeerd kon worden met de opstand tegen de Nazi's, en anderzijds omdat zijn politiek erop was gericht om de Roemeense economie te verbeteren. Daartoe paste hij het beproefde recept toe van collectivisering van de landbouw en snelle industrialisatie. Hij vermeed angstvallig elke inbreuk op de instructies van Moskou en na de breuk tussen Stalin en Tito veroordeelde hij in heftige bevoordingen de Joegoslavische "ketterij". De Sowjets beschouwden hem als betrouwbaar en daardoor kon hij zijn tegenstanders het zwijgen opleggen en de macht in Roemenië naar zich toetrekken. Op 2 juni 1952 had hij zijn voornaamste rivalen uit de partijtop gestoten en nam hij de partij- en regeringsleiding op zich. Zijn binnenlandse politiek kan niet anders worden gekarakteriseerd dan stalinistisch.

7. Gheorghiu-Dej moet zich bewust zijn geweest van de afkeer die "zijn" volk voor de Sowjets voelde en voor zijn politiek, maar het is niet waarschijnlijk dat een andere gedragslijn de Roemenen een grotere mate van onafhankelijkheid zou hebben gegeven. In ieder geval vergrootten zijn economische maatregelen de welvaart van zijn land. Maar de grootste triomf voor zijn politiek volgde in de jaren na de dood van Stalin. Langzamerhand kon Roemenië een iets meer onafhankelijke koers gaan varen. Het eerste signaal hiervoor was het (de facto) erkennen van de Chinese Communistische Partij als gelijkberechtigd aan die van de Sowjet-Unie, een thema dat inmiddels traditie is geworden in de Roemeense politiek. Ook met Joegoslavië en Frankrijk werden banden aangeknoopt en de Sowjet-Unie, waar in die jaren een machtsstrijd plaatsvond, reageerde niet. Ook in ideologisch opzicht durfde Gheorghiu-Dej kleine afwijkingen van Moskou te riskeren: zo sprak hij reeds in 1955 over "het aanpassen van het socialisme aan Roemeense omstandigheden". Anderzijds bleef hij in grote lijnen toch trouw aan de politiek van de Sowjet-Unie; zo was hij een groot voorstander van het Warschau Pact en hij aanvaardde zelfs de mening van Chroesjsjow, die stelde dat de oprichting van de NAVO de eis van terugtrekking van Sowjettroepen uit Roemenië (onderdeel van het Oostenrijkse staatsverdrag) ongeldig maakte.

8. Toch zou die terugtrekking een feit worden. Indirekte oorzaak hiervoor was de Hongaarse Opstand. Omdat het duidelijk was, dat het Westen bij een eventuele Roemeense revolutie net zo min zou ingrijpen als in Hongarije, omdat de Roemeense CP de macht onbetwistbaar in handen had en omdat van contra-revolutie geen sprake was, besloot Chroesjsjow in 1958 de Sowjettroepen uit Roemenië terug te trekken. Hiermee werd aan de bepaling

in het Oostenrijkse

in het Oostenrijkse staatsverdrag uitvoer gegeven, maar waarschijnlijk is gecombineerde Roemeens/Chinese druk ook een belangrijke impuls geweest.

9. In ieder geval betekende deze terugtrekking dat de weg vrij was voor een zeer onafhankelijke koers van Roemenië. Het aantal voorbeelden is legio: zo was Roemenië het enige oostblokland dat niet meedeed aan de invasie van Tsjechoslowakije (1968). Nog steeds is het de enige satelliet die zowel met Israël als met de Arabische landen diplomatieke betrekkingen onderhoudt. Verder weigert Roemenië troepen van andere WP-staten op zijn grondgebied toe te laten voor oefeningen of op grote schaal aan oefeningen elders deel te nemen. Tenslotte stelt Boekarest grote vraagtekens bij de Sowjet-politiek inzake kernwapens en heeft zich al meermalen beijverd voor een kernwapenvrije zone in de Balkan.

10. De vraag doet zich uiteraard voor, waarom de Sowjets niet ingegrepen hebben, zoals in Hongarije en Tsjechoslowakije. Op deze vraag is geen volledig bevredigend antwoord te geven; Moskou had ongetwijfeld op een gegeven moment kunnen besluiten tot een invasie. Dit temeer daar de Roemeense defensie als vrij zwak wordt beschouwd en het land vrijwel overal grenst aan WP-leden, waaronder de Sowjet-Unie zelf. Toch is er een aantal redenen aan te wijzen die in het voordeel van Roemenië gewerkt hebben.

11. Ten eerste zit de Roemeense CP vast in het zadel. Zoals reeds gesteld was de grote meerderheid van de Roemenen voor 1945 a-politiek. Het valt niet te ontkennen, dat de Communistische Partij na 1945 het land een zekere welvaart heeft gebracht, aangezien de leiders (Gheorghiu-Dej werd na zijn dood in 1965 opgevolgd door de voormalige voorzitter van de Arbeidersjeugd, Nicolae Ceausescu) hun politiek richtten op de verbetering van de economie. Bij gebrek aan ervaring met democratische systemen, geniet de CP een zekere populariteit. Aangezien zowel Gheorghiu-Dej als Ceausescu actief optraden tegen politieke tegenstanders, is de communistische heerschappij stevig gevestigd. Daarbij bestaat er in Roemenië een traditionele afkeer van Rusland/de Sowjet-Unie. Om al deze redenen zou een invasie in Roemenië op algemeen verzet stuiten.

12. Belangrijker nog is het feit dat het internationale politiek klimaat altijd gunstig is geweest voor Boekarest. In 1960-1961, toen de eerste tekenen van deviationisme manifest werden, vreesde Moskou een confrontatie met het Westen (Cuba, Berlijn) en kon zich geen verdeeldheid in het Oostblok permitteren. Ook in de eerste jaren van Brezjnev en na de inval in Tsjechoslowakije was een invasie in Roemenië een groot risico, terwijl nadien de periode van "détente" een invasie onwaarschijnlijk maakte.

13. Een factor van

13. Een factor van invloed zal ongetwijfeld ook zijn geweest dat het hebben van een tamelijk onafhankelijke bondgenoot voor de Sowjet-Unie niet alleen maar nadelen heeft. Zo verlopen de contacten met Israël, waar Moskou geen diplomatieke vertegenwoordiging heeft, vaak via de Roemeense Ambassade. Ook economische- en wapenhulp aan Derde Wereldlanden, waaraan de Sowjet-Unie om de een of andere reden minder ruchtbaarheid wil geven, wordt vaak via Roemeense kanalen gegeven. Tenslotte is het ook voor propagandaredenen interessant om een enigszins dissidente bondgenoot "bij de hand" te hebben; zo kan Moskou via Boekarest een oog houden op niet-WP landen op de Balkan (Joegoslavië, Griekenland), waarmee Roemenië frequente contacten onderhoudt in het streven naar een atoomvrije regio.

14. Maar de meest gewichtige reden dat de Sowjet-Unie nooit militair heeft willen ingrijpen, is waarschijnlijk het feit dat Roemenië altijd goede relaties met de beide andere supermachten heeft onderhouden. Hoewel de Roemeense CP ideologisch meer op de lijn van de CPSU zit, onderschrijft ze het Chinese standpunt dat de ontwikkeling van de Sowjet-Unie niet als blauwdruk kan worden gezien voor de ontwikkeling in andere landen. In de territoriale en ideologische geschillen tussen Moskou en Peking heeft Boekarest zich niet altijd neutraal opgesteld. Met de Verenigde Staten heeft Roemenië belangrijke economische banden gesmeed. Het is heel goed mogelijk, dat deze twee machtige vrienden het buurland tot nu toe van ingrijpen hebben weerhouden; hoewel waarschijnlijk geen van beiden bereid zou zijn geweest tot een oorlog over Roemenië, zou een Sowjet-aanval op het land toch een heftige reactie uitlokken bij de andere grootmachten.

15. Dit is echter natuurlijk geen garantie voor de Roemenen; met het koeler worden van de betrekkingen in de wereld groeit het gevaar dat Moskou zich van internationale druk niets zal aantrekken en het onwillige buurland gewapenderhand tot de orde zal roepen. Velen meenden, dat dit moment reeds in 1978 was aangebroken. In november van dat jaar werd in Moskou een WP-topconferentie gehouden. Hoewel veel details van dergelijke ontmoetingen vaak geheim blijven, keerde Ceausescu naar Boekarest terug met de mededeling dat hij had verklaard dat het Roemeense leger zijn verplichtingen alleen zou nakomen "bij agressie in Europa", volledig in overeenstemming met de WP-verdragtekst. Ook werd bekend, dat de Roemeense leider zich verzet had tegen een verhoging van de WP-begroting. Blijkbaar had de Sowjet-Unie de WP-staten willen gebruiken ter bescherming van Vietnam, dat bedreigd werd door China. Maar, trouw aan de beginselen van de Roemeense buitenlandse politiek na 1945, had Ceausescu zich verzet. Deze actie werd gevolgd door een intensieve anti-Roemeense propaganda-campagne van de overige satellieten, en gevreesd werd dat het WP zich opmaakte om Roemenië met de wapens in de vuist in het gareel te brengen. Hoewel deze vrees

ongegrond bleek,

ongegrond bleek, werd het eens te meer duidelijk dat Roemenië in een wankel evenwicht balanceerde, dat elk moment verstoord kon worden.

16. Hoe is het momenteel in Roemenië gesteld? Duidelijk is, dat Ceausescu vast in het zadel zit. Zijn keihard optreden tegen de overigens talrijke dissidenten zorgt ervoor, dat intern geen wanklank wordt gehoord. Hij benoemt vaak familieleden op regeringsposten en de bezetting van de overige laat hij zo vaak rouleren, dat zich geen enkele verzetshaard tegen hem kan ontwikkelen. Hij en zijn echtgenote bepalen het beleid in Roemenië. Een omvangrijke en in onze ogen belachelijk aandoende persoonlijkheidscultus heeft zich ontwikkeld op een wijze, die doet denken aan Hitler en Stalin. Ceausescu en zijn vrouw gedragen zich en worden behandeld als vorsten en het moet niet uitgesloten worden geacht dat hun zoon, die net als eens zijn vader, voorzitter van de Arbeidersjeugd is, hun positie zal erven.

17. Dit wil echter niet zeggen, dat Ceausescu geen problemen heeft. De economie van Roemenië bevindt zich namelijk in een rampzalige toestand; een situatie die tot voor kort ondenkbaar zou zijn geweest. Het land heeft rijke delfstoffen: olie, gas, uranium, ijzer en aluminium. Na 1945 is het snel geïndustrialiseerd en de levensstandaard werd hoger. Maar in de loop van de jaren '70 groeide de industrie boven zichzelf uit. Bovendien was een reusachtige petro-chemische industrie ontstaan, die steeds meer olie eiste. Sedert 1976 moet Roemenië ruwe olie importeren, vooral uit de Sowjet-Unie, die de lastige bondgenoot als enige oostblokstaat OPEC-richtprijzen liet betalen, en bovendien harde valuta eiste. Daarbij komt dat de industrialisatie ten koste is gegaan van investeringen in de landbouw, zodat het land vele levensbehoeften moet importeren. Deze problemen, gecombineerd met het slechte management dat kenmerkend is voor veel geleide economieën, hebben tot gevolg gehad dat Roemenië in ernstige betalingsmoeilijkheden is gekomen. De buitenlandse schuld beliep op een gegeven moment meer dan 10 miljard dollar en het mag tekenend genoemd worden, dat de regering sinds eind 1982 de inflatiestatistieken achterhoudt.

18. Natuurlijk poogt Ceausescu hieraan iets te doen, en nog wel onder auspiciën van het Internationale Monetair Fonds, dat van hem eist dat hij de Roemeense behoefte aan importproducten reduceert. Dit doet hij op een voor hem typische manier: radicaal en arbitrair. Zo is hij een campagne begonnen om het huishoudelijk energieverbruik (7% van de totale energiebehoefte) met de helft te reduceren. Lampen van meer dan 40 Watt zijn niet te krijgen en elektrische apparaten zijn schaars en mogen slechts enkele uren per dag gebruikt worden. Op de straten en in kantoren is de helft van alle lampen uitgeschakeld. Verder heeft Ceausescu ook bevolen,

dat de Roemenen

dat de Roemenen "op dieet" gaan. Levensmiddelen als vlees, olie, melk en suiker zijn gerantsoeneerd. Er is weliswaar een zwarte markt, maar de prijzen zijn exorbitant. Ondanks alle groei lijkt Romenië heden ten dage op een ontwikkelingsland, waarin armoede en tekorten de kenmerkende omstandigheden zijn.

19. Hoewel de bezuinigingsmaatregelen een zeker succes hebben gehad (de schuld is de afgelopen tijd met + 1 miljard dollar verminderd) is het duidelijk dat hiermee geen uiteindelijke oplossing bereikt kon worden. Roemenië is gedwongen om hulp te zoeken, en het kon er niet aan ontkomen, de ogen naar Moskou te wenden. Het staat vast, dat een dergelijke ontwikkeling ten koste zal gaan van de Roemeense onafhankelijkheid. Een treffend voorbeeld hiervan is de afgelopen maanden geleverd. Op 30 januari en 1 februari van dit jaar bezocht de Sowjet-minister van Buitenlandse Zaken, Gromyko, Boekarest. Hoewel de Roemeense vice-premier Gheorghe Aprea bij die gelegenheid nog de nadruk legde op "volledige gelijkheid van rechten, het in acht houden van nationale onafhankelijkheid en soevereiniteit en afzien van inmenging in interne aangelegenheden" van beide landen, beantwoordde Gromyko dit met een nauwelijks verholen dreiging: "Duidelijke ervaring is de afgelopen jaren opgedaan in de ontwikkeling van de samenwerking tussen onze landen (...). Heden ten dage verloopt deze samenwerking zonder onderbreking (...). Een belangrijke factor van de sociale en economische ontwikkeling is het verdiepen van de socialistische economische integratie". De Roemenen hebben de boot blijkbaar zoveel mogelijk afgehouden; het Sowjet-persbureau Tass wist te melden dat de gesprekken tussen Gromyko en Ceausescu verliepen "in een openhartige en kameraadschappelijke sfeer". Maar Roemenië had hulp nodig en moest zich klaarblijkelijk gewonnen geven. In ieder geval kan de Sowjet-Ambassade in de Hongaarse hoofdstad Boedapest reeds op de avond van 31 januari melden, dat de Sowjet-Unie Roemenië "boven de hoeveelheid die gespecificeerd is in de lange-termijn overeenkomst" 1.500.000 ton ruwe olie, 300.000.000m³ aardgas en 2.000.000 ton steenkool zou gaan leveren.

20. Zo al niet duidelijk was dat dit in ruil was voor grotere gehoorzaamheid van Roemeense zijde, werd het definitieve bewijs geleverd in juni van dit jaar. Op 4 juni bracht Ceausescu een bezoek aan Tsjernenko. Daags nadien werd in een communiqué gesteld, dat beide leiders de spanning omtrent de kernwapenproblematiek volledig aan de NAVO-landen weten. Aangezien Roemenië tot voor kort de uitgesproken mening huldigde, dat ook de Sowjet-Unie een gedeelte van de schuld droeg, is het duidelijk dat Ceausescu in ruil voor hulp grotere gehoorzaamheid aan Moskou heeft moeten beloven.

21. Op deze wijze is het patroon geschapen, dat waarschijnlijk voorlopig de relaties tussen de Sowjet-Unie en Roemenië zal beheersen. Gedreven door schaarste

en gebrek zal

en gebrek zal Boekarest zich gedwongen zien tot een grotere economische en politieke integratie in het Oostblok. In het bepalen van zijn politiek zal Ceausescu zich meer en meer moeten laten leiden door de toestemming van Moskou. Met name met het oog op de opvolgingskwestie die hij waarschijnlijk in het voordeel van zijn zoon zal willen beslissen, is het te verwachten dat hij zich in de toekomst grote beperkingen zal opleggen.

22. Anderzijds mag ook niet worden aangenomen, dat Roemenië internationaal geheel monddood zal worden gemaakt. Zoals reeds is opgemerkt (zie pt. 13) heeft de Sowjet-Unie in bepaalde gevallen baat bij het hebben van een "buitenbeentje" onder de bondgenoten; zeker als men leeft in de wetenschap dat deze bondgenoot op ieder gewenst moment tot de orde kan worden geroepen. Het lijdt dan ook weinig twijfel, dat het Roemeense besluit om toch naar de Olympische Spelen te gaan, genomen is met op zijn minst stilzwijgende toestemming van de Sowjets. Beperkte Roemeense escapades zullen ook in de toekomst mogelijk zijn; maar de mate van vrijheid die Ceausescu eensgenoot, behoort waarschijnlijk voorgoed tot het verleden.